



# ШЫН

## НИИТИЛЕЛ-ПОЛИТИКТИГ СОЛУН

1925 чылдың  
август 31-де үнүп  
эгелээн

№ 44 (17181)

2006 чылдың  
АПРЕЛЬ 25,  
вторник

Номерни парлалгаже  
дужааганы:  
график езугаар – 21.00,  
херек кырында – 18.00  
Садар өртээ – 4 рубль.

### Спирттиг болгаш алкогольдуг продукцияны сайгарып турар садыг организацияларының удуртукчуларынга болгаш сайгарлыкчыларынга Тыва Республиканың Чазааның Даргазының КЫЙГЫРЫ

Садыг организацияларының үндүлүг удуртукчулары, сайгарлыкчылар!

Тыва Республиканың Чазаа сайгарлыкчы чоруктуң болгаш биче бизнестин хөгжүп турарын, чурттакчылыг чер бүрүзүнде садыгларның көвүдөлүгү турарын сеткил ханышкын-биле демдегледип турар. Сайгарып турар продукция дыка хөй янзы апарган, хандырылганың шынары бедээн. Эрге-чагырга болгаш бизнес кижилерге ажылдаар черлерни ажыдар, оларның амыдыралын экижидер, шынаржыдар дээш демниг кады ажылдап, бүгүдөгө ажыктыг аргаларны, хевирлерни тып турар. Садыг ажылдакчыларының хөй кезин ак сеткилдиг болгаш харыс-салгалыг кижилер болуп турар.

Аш-чем болгаш аш-чем эвес барааннарны садары калбарып турары-биле чергелештир алкоголь продукциязы хүнден хүнге өзүп турар. Алкоголь продукциязын тиги-биле эвес саар лицензиялыг 278 кижилер, организациялар бо үеде бар, олар садыгларда болгаш хөй-ниитинин чемненилге черлеринде араганы садып турар.

Пивону, алкогольдуг болгаш спирттиг продукцияны сайгарырының дүрүмнерин хажыткан таварылгалар аажок хөй болуп турар, а оларны дараазында Федералдыг хоойлулардан тодаргай доктааткан болгай: 2005 чылдың март 7-де хүлээп алган «Пивону болгаш ооң үндезининге кылган суксуннарны үүрмектеп садарын болгаш хереглээрин (ижерин)

кызыгаарларының дугайында № 11-ФХ болгаш 1995 чылдың ноябрь 22-деги «Этилдиг спиртти, алкогольдуг болгаш спирттиг продукцияны бүдүрерин болгаш садып-саарарын күрүненден таарыштырарының дугайында» № 171-ФХ. Силерге мындыг янзылыг медеглел кылырымны чогумнаындыг хажыдышкынар албадады.

Бирээде, этилдиг спиртти 15 хуудан ажып турар алкогольдуг продукцияны хамаатыларның хөйү-биле чыылган черлеринге, ларектарга, киоскилерге, майгы-садыгларга, автомашиналардан садып турар. А ол ышкаш пивону болгаш ооң үндезининге кылган суксуннарны уруглар, өөредилге болгаш эмнелге черлеринин, культура, күш-культура-кадыкшыдылга болгаш спорт черлеринин девискээрлеринин чоогунга садып турар.

Ийде, дыка хөй садыг ажылдакчылары пивону, вино-водка болгаш тааклы кылыгларын назы четпээннерге садып турар. Садып ал-ла турар болза, кымга-даа садар бис дээр хөөнүг коммерсантылар бар-дыр. Алкогольду болгаш пивону назы четпээннерге садары хоруглуг деп сагындырган бижиктер кол нуруузунда кайда-даа чок. Элээдилерниң организми алкогольга шоолуг удур туржу албас дээрзин ындыг ат азынган саарлыкчылар херекке албастар. «Кол-ла чүве – орулга!» деп кыйгылыг ындыг кижилер бистиң уругларымыстың кадыын эттинмес кылдыр хораннап турарлар.

(Уланчызы 3-кү арында).

### АНЫЯКТАР ОНУ ШИЛИП АП ТУРАП



Кызылдың экономика болгаш хоойлу-дүрүм техникуму республиканың ортумак тускай өөредилге черлеринин аразында бодунуң быжыг туружун тыва берген өөредилге чери. Ол республиканың өске өөредилге черлеринге бодаарга, сөөлгү он беш чыл иштинде сургуулдарының санын муң ажыг кижиге көвүдеткен кара чаңгыс өөредилге чери болуп турар. Маанаа анаа-ла хоозун чүве биживези-биле мындыг сөөлгү сан-чургайларны кириейн: 1990 чылда техникумга (ынчан садыг училищези турган) чүгле 150 сургуул турган, а эрткен өөредилге чылында оларның саны 1381 кижичеткен.

Аныяк-өскен аразында бо ортумак өөредилге черинин ындыг неперенгей апарганынга чүнү барымдаалап болурул? Чүнүң-даа мурнунда бо өөредилге черинин удуртулганының, башкыларының үениң «тыныжын» эскерип, ооң чалгынының аайы-биле «эштип» турарында деп бодаар мен. Чурт рынок экономиказынче шилчип эге-

лээн соонда, республиканың ажыл-агыйларынга чаа мергежилдерниң специалистери негеттинип эгелээрге, бо өөредилге черинин удуртулганы аңаа чугула херек ортумак тускай эртемниглерни белеткээринче кол угуланышкыны кылганы кончук шын базым болганын үе көргүскен. Ортумак тускай эртемниг кадрларга хереглел турда, оларны белеткевейн канчаар, ынчангаш техникумнуң сургуулдарының саны чыл санында көвүдөлүгү турганы ол.

Херек кырында ону ынчаар боттандыраары дыка берге турганын апрель 22-де техникумнуң тургустунганындан бээр 60 чылынга тураскааткан байырлыг хуралга Тыва Республиканың Хоойлужудулга палатазының депутады, республиканың хереглекчилер эвилелиниң даргазы Хонук-оол Монгуш сактып чугаалаан. 1993 чылда Хонук-оол Доржуевич Кызылдың садыг училищезин коммерция техникуму кылдыр эде бүрүткөдип тургузар дээш Москва



Д.Л. Тинмей — техникумнуң директору.

хоорайга бо өөредилге черинин удуртулганы-биле ай-айы-биле чурттап, ол-бо черлерге Тывага чаа техникумнуң чугулазын бадыткап тургаш, сорулганы чедип алган. Ооң түннелинде, республиканың аныяк-өскенин рынок харылзааларының үезинде ажыл-агый чорударынга чугула херек чамдык ортумак мергежилдерни Кызылга-ла чедип алыр аргалыг апарган. Оон бээр чаа техникумче киреринин конкурзу улгаткан, нарыыдаан. Ортумак өөредилге чери бо хүннерде «Экономика болгаш бухгалтер учеду», «Маркетинг», «Менеджмент», «Правоведение», «Хөй-ниити чемненилгезинин продукцияларының технологиязы» мергежилдерге сургуулдарны өөредип турар. Техникумда кондитер цегги, өөредилге садыгжыгажы, лекторий, библиотека, номчулга залы, сургуулдар столовазы дээш, өске-даа чүүлдер ажылдап турар.

(Уланчызы 2-ги арында).

«Шын» солун — Тываның социал-экономиктиг, культурлуг хөгжүлдезин чырыдарында, шийт-пирлээринге киржип турар кол парлалга органы болбушаан, тыва национал хүрешти сайзырадып, ону аныяктар ортузунга непередиринге хөй-хөй чылдарда бодунуң төлептиг үлүг-хуузун кирип келген. Республиканың шыырак дээн мөгелери «Шын» солуннуң шаңналы дээш маргылдаага киржип, аңаа шаңналдыг черлерни ап чораш, улуг спортун делгем оруунче кирген дээрзин айтып каары чугула.

Хүреш май 9-та 14 шакта Тываның 5 чылы аттыг стадионга эгелээрин дыңнадып тур бис. Аңаа республиканың болгаш найысылалдың эң шыырак мөгелери киржир.

Маргылдаа колдуунда деткичилерниң идепкейлиг киржилгези-биле эртип келген.

Бай-шыырак организацияларны, сайгарлыкчыларны, тыва хүрештиң мөгейкичилерин «Шын» солуннуң шаңналы дээш эртер бо маргылдаага деткичи бооп киржирин улуу-биле диледивис.

### БАШТАЙГЫ ДЕТКИКЧИЛЕР

1. ТР-ниң Чазааның Даргазы Ш.Д. Ооржак.
2. ТР-ниң Чазак Даргазының Канцеляриязының удуртукчузу Д.Д. Ооржак.
3. Садыг бажыңы «Гаруда».
4. Республиканың одаар чүүлү садып-сайгарар конторазы (начальниги А.Д. Ооржак).
5. Республиканың Аргаарыг ажыл-агый талазы-биле агентилел (удуртукчузу С.В. Сапелкин).
6. ТР-ниң Улуг Хуралының Хоойлужудулга палатазының депутады М.К. Куулар.
7. Күрүнениң механизастаттынган ажылдар чорудар эрге-

8. лели (начальниги С.В. Есипов).
8. «Федералдыг автоорук М-54 «Енисей» эргелели (начальниги С.С. Санаа).
9. «ВЕСТ-Офис» КХЭ садыг-бүдүрүлгө фирмазы (директору М.М. Шогжал).
10. «Юбилейный-001» автобүдүрүлгө.
11. Кара-Хөл суму чагыргазы (чагырыкчы А.Д. Иргит).
12. Кызыл кожуннуң Ээрбек сумузда арат Алаш-оол Монгуш.

Деткичилерниң кээри уламчылап турар.

## "ШЫН"-2006



2006 чылдың май 9-та Тываның 5 чылы аттыг стадионга Улуг Тишелгениң 61 чыл оюнга тураскааткан «Шын» солуннуң шаңналы дээш тыва национал хүрешке чаңчыл болган маргылдаа болуп эртер.



Эрткен дыштанар хуннерде Кызыл хоорайга республика болгаш хоорай чергелиг элээн каш маргылдаалар болуп эрткен. Бөгүн силерни оларның түңнелдери-биле таныштырар-дыр бис.

### Чазак Даргазының шаңналы дээш

Республиканың «Херел» спортзалы апрель 22-23 хуннеринде хайымныг-ла болган. Чүге дизе, аңаа Тыва Республиканың Чазаның Даргазының шаңналы дээш хостуг хүрешке 16-17 харлыг элээди уруглар болгаш оолдар аразында республика маргылдаазы болуп эрткен. Кончуг чидиг демиселге ийи хун иштинде эрткен маргылдаага Кызыл хоорайдан болгаш кожууннардан ниитизи-биле 200 ажыг уруглар болгаш оолдар киришкен. Аныяк спортчуларның саны чеже-даа хөй болза, Чазак Даргазының деткимчези-биле бо чылын бир дугаар эрткен бо маргылдааның киржикчилери шыырак белеткелдиг болганын көрүкчүлөр-даа, тренерлер-даа демдеглед турган. Мөгелер маргылдаага киржиринин мурнунда баштай кожууннарынга болгаш хоорайларынга шилилге маргылдааларга киришкенин маргылдааның судья коллегиязы (кол судья – делегей чергелиг судья, ССРЭ-ниң спорт мастери Мерген Ооржак, кол секретары – делегей чергелиг спорт мастери Буян Биче-оол) көрүкчүлөргө дыңнаткан.

Маргылдаа хостуг хүрештин чаа дүрүмнери-биле эрткен. Ынчангаш чамдык салыглар үезинде маргыштыг чүүлдер тургустунуп турганы ол. Ындыг-даа болза, черле ынчаш судьяларның багай эвес шийткелдеринин болгаш дарый сайгарылгаларының түңнелдеринде, маргыштыг апарган чүүлдерни ол-ла черинге үзе шийтпирлеп турган.

Маргылдааның байырлыг ажыдышының Тыва Республиканың Чазаның Даргазы, «алдын деткичи» Шериг-оол Дижикович Ооржак киришкен. Ол өзүп оор мөгелерге спортчу байырлал-биле байыр чедиргеш, хевиске чедишкенин күзүш, хүреш спортун республикага хөжүдериин чамдык сорулгаларынга кысказы-биле доктааган.

Хостуг хүрешке өзүп оор салгалды кижизидеринге улуг ачы-хавыязы дээш республикада билдингир дараазында бөлүк тренерлер: Мерген Ооржакка, Толбан Самданга болгаш Александр Чадамбага «РФ-тиң Күш-культуразының болгаш спортунун тергини» деп хөрек демдектерин Тыва Республиканың Күш-культура болгаш спорт талазы-биле агентилелинин директору, Россияның Олимпийжи комитетинин кежигүнү Вячеслав Кара-Тонуг тывыскан.

Тываның Ыдыктыг ырызының аялгасы спортзалга чаңгыланп турда, хостуг хүрешке Россияның чемпионаның шаңналы чыныгы черинин эдилекчизи Айлаң Куулар маргылдааның тугун көдүргөн. Россия Федерациязының алдарлыг артизи Коңгар-оол Ондарның өөреникчилери – «Эртинелиг» бөлүктүн бичи артистери сыгыт-хөмейин маргылдааның киржикчилеринге, аарыкчыларга баралаткан. Оон соонда элээди оолдар, уруглар аразында чидиг демисел уламчылаан.

Чазак Даргазының шаңналы дээш маргылдаага Кызыл кожуунун командиы кончуг эки белеткелдиг киришкенин демдеглевес аргажок. Оон 7 аныяк мөге маргылдааның түңнел салыгларыне кирген, 5 кижини үш болгаш дөрт дугаар черлер дээш хүрешкен. Шыырак белеткелдин Кызыл хоорайның, Өвүрнүн болгаш Чөөн-Хемчиктин командалары база көргүскеннер.

### Оолдар аразында

42 кг

1-ги черни Самбажык Ооржак (Бии-Хем), 2-ги черни Артур Сат (Кызыл) элээн, 3-кү черлерни Вячеслав Чадамба (Бии-Хем) биле Аржаан Сарыг-оол (Кызыл кожуун) үлешкеннер.

46 кг

1-ги черни Анатолий Дүвен-Бады (Кызыл кожуун), 2-ги черни Омар Донгак (Кызыл) элээн, 3-кү черлерни Иван Малпык-оол (Улуг-Хем) биле Хая Монгуш (Кызыл кожуун) үлешкеннер.

50 кг

1-ги черни Меңги Мортуй-оол (Кызыл), 2-ги черни Оттук Сат (РСДЮСШОР) элээн, 3-кү черлерни Меңги Иргит (Кызыл кож.) биле Шолбан Соян (ШВСМ) үлешкеннер.

54 кг

1-ги черни Чиңгис Ооржак (Барыын-Хемчик), 2-ги черни Айдыс Ооржак (Чөөн-Хемчик) элээн, 3-кү черлерни Айдың Ховалыг (Сүт-Хөл) биле Назын Донгак (Кызыл) үлешкеннер.



Ш.Ооржак тиелекчилерге шаңналарны тыгысып тур.

58 кг

1-ги черни Андрей Монгуш (РСДЮСШОР), 2-ги черни Петр Ховалыг (Кызыл кожуун) элээн, 3-кү черлерни Ай-Чүрек Кызыл-оол (Улуг-Хем) биле Айдыс Намзырай (Чаа-Хөл) үлешкеннер.

63 кг

1-ги черни Ачыты Котчин (РСДЮСШОР), 2-ги черни Ай-Чүрек Ооржак (Кызыл) элээн, 3-кү черлерни Кежиктиг Монгуш (Кызыл кожуун) биле Чалым-Хая Одай (Өвүр) үлешкеннер.

69 кг

1-ги черни Субудай Монгуш (ШВСМ), 2-ги черни Айдыс Седен-оол (Кызыл кожуун) элээн, 3-кү черлерни Алангы Кара (Кызыл) биле Сергелең Ондар (Чөөн-Хемчик) үлешкеннер.

76 кг

1-ги черни Чиңгис Чамба («Россияның чалыылары»), 2-ги черни Начын Наважап (РСДЮСШОР) элээн, 3-кү черлерни Олча Ооржак (Ак-Довурак) биле Вениамин Ооржак (Сүт-Хөл) үлешкеннер.

### Уруглар аразында

38 кг

1-ги черни Аржаана Ламажык (Кызыл кожуун), 2-ги черни Саглана Монгуш (Чөөн-Хемчик) элээн, 3-кү черлерни Сай-Суу Хертек (Бай-Тайга) биле Даң-Хая Донгак (Өвүр) үлешкеннер.

40 кг

1-ги черни Шеңне Биче-оол (Улуг-Хем) алган, 2-ги черни Сайзана Монгуш (Кызыл кожуун) элээн.

43 кг

1-ги черни Сайлык Ооржак (Өвүр), 2-ги черни Аржаана Сотнам (Кызыл кож.) элээн, 3-кү черлерни Сайлык-кыс Тюлюш (Өвүр) биле Айлана Иргит (Барыын-Хемчик) үлешкеннер.

46 кг

1-ги черни Буянмаа Куулар (Өвүр), 2-ги черни Сырга Бегзи (Бай-Тайга) элээн, 3-кү черлерни Айрана Арсарыг (Кызыл кож.) биле Олча Дадар-оол (Улуг-Хем) үлешкеннер.

50 кг

1-ги черни Айлана Куулар (Өвүр), 2-ги черни Шончалай Ооржак (Ак-Довурак) элээн, 3-кү черлерни Саида Сарыглар (Сүт-Хөл) биле Даң-Хая Күжүгет (Кызыл кожуун) үлешкеннер.

Маргылдааның тиелекчилеринге болгаш шаңналыг черлерни алган мөгелерге алдын, мөңгүн, хүлер медальдарны, дипломнарны болгаш өртектиг белектерни тывыскан. Шаңналыг тыгысырарга Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Шериг-оол Ооржак киришкен.

### Чайгы сезон ажыттыгын

Апрель 23-түн хүнү. Кызыл хоорайның дыштанылга парыгының ажыдышыны болбаан-даа болза, ол хүн аңаа дыштанган кижилерниң: ылаңгыя аай-дедир селгүстеп кылаштанган аныяктарның, янзы-бүрү аттракционнарда халас чайганган уругларның хөйү кончуг болган. Узун кышты өттүр арыг агаарга, чаксы чылыг арыгга дыштанмаан кызылчылар парыгын сакты берген ышкыш кылдыр көстүр. Ол улуг-хүннүн бир онза чүвези – кайгамчык аяс

## СПОРТ СПОРТ СПОРТ

болгаш чылыг хүн болганы. Ындыг хүнде, шынап-ла, канчап бажыңга олуртунар боор.

Кызылдың спортчулары болгаш ооң аалчылары хоорайның чайгы спортчу сезонун ол хүн чийик атлетика маргылдаазы-биле ажытканнар. Хоорайның Аныяктар болгаш спорт талазы-биле комитетинин (даргазы Кызыл Калдарович Куулар) эрттирип турары чаңыл болган бо чадаг чарыш маргылдаазына Кызылдың ниити билеге школаларының болгаш чамдык ортумак тускай өөредилге черлеринин командалары азы ниитизи-биле 150 хире улуг, бичи спортчулар киришкен. Хөй кижини киржикчилер улуг командалары Кызылдың педагогика колледжизи (удуртукчу Василий Иванович Данаа) биле хоорайның №1 ортумак школазы (удуртукчулары Урана Бадарчиевна Нордуп-оол биле Ая Саяновна Доспан) кириштиргени мактанчыг. Ынчангаш шаңналыг черлеринин хөй кезин база оларның командаларының кежигүннери аразында үлешкеннер. Бо өөредилге черлеринин командалары хоорай маргылдааларына доктаамал эки киржип турары ооң киржикчилери демдеглед турдулар.

Хоорайның чайгы спортчу сезонунун ажыдышына чамдык ортумак тускай өөредилге черлеринин командаларының киришпээни элдептиг. Чижээлээрге, Кызылдың автоорук, көдээ ажил-агы, экономика болгаш хойлу-дүрүм техникумнарының, эмчи училищезинин командалары шуут чок болган. №4 профессионал-техниктиг училище (директору Валерий Оюн боду баштаан) улуг эвес командалары кириштирген. Кижини бодаарга, үстүнде адааныыс өөредилге черлеринде маңнаарына ынак аныяктар хөй болгуде, ынчангаш бо маргылдаага оларның киришпээнигге ук өөредилге черлеринин удуртукчуларының болгаш күш-культура башкыларының чептес ажылын хамаарыштырар. Бир эвес олар маргылдааларга киришкен болза, чадаг чарышка удавас эртер республика маргылдаазына, «Тываның аныяктары» солунун шаңналы дээш эстафетага багай эвес белеткел, күш шенээшкени болур ийик.

Мындыг чамдык чептес чүүлдер турбуже, маргылдаага Тываның шыырак дээш чадаг-чарышчылары – республика Наадымының чемпионнары киришкени демдеглексенчиг. Оларга Ая Доспан биле Ия Донгак угбашкылары, Алексей Бюрбюну, Евгений Илюхинни, хоочун спортчулар Алексей Оюну болгаш Данзычы Хертекти (61 харлыг) дээш, өскелерни-даа хамаарыштырып болур.

Маргылдааның киржикчилери хар-назы аайы-биле янзы-бүрү хемчээлдерге 11 катап стартче ол хүн үнгеннер. Ам маргылдааның тиелекчилери болгаш шаңналыг черлеринин эдилекчилери-биле таныжыңар: 1993-1994 чылдарда төрүттүнген уруглар болгаш оолдар **1000 метрге** чарышканнар. Уруглардан бирги черни Кызылдың элээди уругларның спорт школазының (ЭУСШ) өөреникчизи Байлана Хомушку (4 м. 26 с.) элээн. Ийги болгаш үшкү черлерни Шончалай Хомушку (ЭУСШ) биле Шеңне Иргит (№1 школа) алганнар.

Оолдар аразында шаңналыг черлерни №1 школаның өөреникчилери Отчугаш Ховалыг (3 м. 57 с.), Саша Лопатин болгаш Айсан Куулар үлешкеннер.

2000 метр

(1991-1992 чылдарда төрүттүнген уруглар, оолдар)

Уруглар: 1-ги черни Алдынай Сангаа (№1 шк., 9 м. 34 с.),

2-ги черни Айрана Бюрбю (ЭУСШ), 3-кү черни Элина Ондар (№1 шк.) элээн.

Оолдар: 1-ги черни Орлан Ооржак (№1 шк., 8 м. 07 с.),

2-ги черни Сергей Мельников (№15 шк.), 3-кү черни Алдын-Херел Балдан (№1 шк.) алган.

3000 метр

(1989-1990 чылдарда төрүттүнген уруглар, оолдар)

Уруглар: 1-ги черни Айлана Кара-Сал (№1 шк., 14 м. 43 с.),

2-ги черни Мира Минчима (педколл.), 3-кү черни Чаяна Тюлюш (педколл.) элээн.

Оолдар: 1-ги черни Сылдыс Монгуш (педколл., 12 м. 06 с.),

2-ги черни Арат Нордуп-оол (№1 шк.), 3-кү черни Аңгыр Куулар (№1 шк.) алган.

5000 метр

(1987-1988 чылдарда төрүттүнген оолдар)

Оолдар: 1-ги черни Евгений Оюн (№5 шк., 19 м. 24 с.),

2-ги черни Эрес Ооржак (педколл.), 3-кү черни Василий Чыртай-оол (педколл.) элээн.

Бо хемчээлге эң хөй 24 аныяк спортчу киришкен.

4000 метр

(1987-1988 чылдарда төрүттүнген уруглар)

Бо хемчээлге бирги черни №4 ПТУ-нун сургуулу Олеся Саая (22 м. 59 с.) бирги черни алган. Арткан уруглар хемчээлди төнчүзүңге чедир маңап шыдавааннар.

Эр кижилер (8000 метр)

1-ги черни Айдаш Монгуш (педколл., 32 м. 03 с.),

2-ги черни Шой Ооржак (педколл.), 3-кү черни Эдуард Байыр-оол («Динамо») элээн.

Бо хемчээлге Улуг-Хемден аалчы Минчеш Хамар-оол хамык спортчулары дыка мурнап келген. Ынчалза-даа ол бо маргылдаада албан езузу-биле киришпейн турарын барымдаалааш, судья коллегиязы ону хүндүлел бижик-биле аңгы шаңнаан.

Херээженнер (6000 метр)

Бо хемчээлге бирги черни Ая Доспан (29 м. 20 с.) болгаш Ия Донгак (30 м. 09 с.) угбашкылар бүүрүлдени-биле чаалап алганнар. Үшкү черге №10 ПТУ-нун сургуулу Чаяна Ноозун төлөптиг болган.

(Хоочун эр спортчулар 5000 метр)

1-ги черни Алексей Бюрбю (15 м. 56 с.) алган,

2-ги черни Алексей Оюн,

3-кү черни Данзычы Хертек элээн.

Хоочуннар аразында делегей чемпио-надының шаңналыг черинин эдилекчизи, республика Наадымының тиелекчизи Евгений Илюхин бо хемчээлге маңнааш, шоолуг белеткел чогуна чылдагааннааш, ону эрте соксаар ужурга таварышкан.

Маргылдааның тиелекчилеринге Кызыл хоорайның Аныяктар болгаш спорт талазы-биле комитетинин дипломнарын, алдын медальдарын, а шаңналыг черлерни алган спортчуларга хүндүлел бижиктерни болгаш мөңгүн база хүлер медальдарны тывыскан.

Тиелекчилерден хоорайның чыынды командазын тургускан. Олар бо неделяның төнчүзүңде Кызылга эртер республика маргылдаазына хоорайның адын камгалап киржирлер.

### Шериг чоруур оолдар

#### Спартакиадазы

Ол-ла хүн Тываның «Хүреш» стадионунга шериг чоруур болгаш ынаар кыйгыртыр назы чедир турар аныяктар аразында республика Спартакиадазы болуп эрткен. Чылдың-на эртин турар бо маргылдаага республиканың барык бүгү кожууннарындан болгаш Кызыл хоорайдан командалар киришкен, оларның хөй кезини ниити билеге школаларының үстүкү класстарының өөреникчилери болган деп чөптүү-биле айтыр апар.

Спартакиада 100, 3000 метрлерге чадаг чарыштарга, граната октаарына болгаш шеригжиткен эстафетага эрткен.

100 метрге чадаг чарышка Өвүрнүн төлээзи Мерген Монгуш бирги черни алган, ийги черни Барыын-Хемчиктен Амырак Саая болгаш үшкү черни Сүт-Хөл кожуундан Айдың Ховалыг чаалап алган. 3000 метрнин чарыжына Барыын-Хемчиктен Меңги Күжүгет кымга-даа четтирбейн, бирги черни бүүрүлдени-биле элээн. Ийги-үшкү черлерни Кызыл кожуунун оолдары Роман Ооржак биле Меңги Сарыглар олар үлешкеннер.

Граната октаар хевирге кымдан-даа күштүүн Кызыл кожуундан Айдың Доржу көргүскен. Сүт-Хөлден Уран-оол Ховалыг ийги черни элээн, а үшкү черни база-ла Кызыл кожуундан Орлан Дилгижек алган.

Командалар аразында үңгээр, бедик ыяш кырлап маңаар, хана ажа халыыр дээш, өске-даа хөй шаптаразын шылгалдаларлыг шеригжиткен эстафета база эрткен.

Спартакиаданы хаап турган байырлыг чыскаал үезинде тиелекчилерге шаңналыг дарны – хүндүлел бижиктерни болгаш өртектиг белектерни ооң организакчылары: Тыва Республиканың Эртем болгаш өөредилге яамызының, Тыва Республиканың Күш-культура болгаш спорт агентилелинин, республиканың шериг комиссариатының төлээлери тывыскан.

Юрий КӨК-ООЛ.

В.Савиныхтың тырттырган чуруу.

### Чагыгның үнезин доктаадырының демдээ болгаш ону сайгарыш көөрү

#### 1. Чагыгның үнезин доктаадыры: төлээлеттирген орган

Күрүне чагыкчызы: Тыва Республиканың Күш-ажыл, социал болгаш аныяктар политиказының яамызы, Тыва Республиканың Эртем болгаш өөредилге яамызы

Төлээлеттирген орган: Тыва Республиканың Саң-хөө яамызы.

2. Керээ дугайында медээ, лот бүрүзүнге керээниң талазы-биле үстүкү өртээ: 5.1. Чадаананың кырганнар болгаш инвалидтер бажың-интернадынга хлеб — 32400 рубль; 5.2. Чадаананың кырганнар болгаш инвалидтер бажың-интернадынга сүт продукциязынга — 38960 рубль; 5.3. Чадаананың кырганнар болгаш инвалидтер бажың-интернадынга эът — 82000 рубль; 5.4. Чадаананың кырганнар болгаш инвалидтер бажың-интернадынга өске-даа продуктулар — 38880 рубль; 8.1. Чадаананың №6 ПУ-га хлеб — 160500 рубль; 8.2. Чадаананың №6 ПУ-га эът — 160500; 8.3. Чадаананың №6 ПУ-га эът — 160500 рубль; 8.4. Чадаананың №6 ПУ-га өске-даа продуктулар — 163120 рубль; 11.2. Тээлиниң №13 ПУ-га өске-даа продуктулар — 139800 рубль.

3. Чедирер чери: Тыва Республика, Чадаана хоорай, Тээли суур.

4. Бараанны чедирериниң хуусаазы: 2006 чылдың 2-

ги кварталының иштинде.

5. Бараанның өртээнге, сөөрткениниң чарыгалды, камгаладылгасы, каайлы үндүрүүнү төлээри, үндүрүлгелер, чылдалар болгаш өске-даа албан төлээр төлевирлер кирип турар.

6. Төлөвирниң хуусаазы болгаш негелдези: 2006 чылдың 2-ги кварталының иштинде.

7. Чагыгның үнезин доктаадырының демдээ болгаш ону сайгарыш көөрүнүнүң чери, хүнү болгаш үези.

Тыва Республика, Кызыл хоорай, Чүлдүм кудумчузу, 18, 2006 чылдың апрель 14, 10.00 шак.

8. Үнезин доктаадыр комиссияны 2006 чылдың апрель 10-да Тыва Республиканың Саң-хөө яамызының дужаалы-биле тургускан.

Комиссияның 4 кежигүнү олуржуп турда хуралды эрттирип болур. Кворум бар. Комиссия бүрүн эргелиг.

9. Чагыгны кириген шупту киржикчилериниң дугайында медээлер Ю.В.Монгуштуң, Ч.Д.Хаян-оолдун, Х.Ч.Хомушкунуң, У.И.Седиптиң хуу бүдүрүлгелери.

10. Үнезин доктаадыр комиссия чагыгларның негелдезинге дүүштүр өртектерни сайгарып көргөн, чагыгны тургустунган чурум езугаар эрттиргениниң дугайында дыңнаткан, оларны үнелеп көргөн болгаш

дараазында шиитпирни хүлээп алган:

Чагыгның үнезинде кандыг-даа өскөрүлүшкүн чок. Дараазында лоттар талазы-биле эң чавыс өртектерни саналдап кириген делеглерни тиилекчилер деп санаар:

5.1. Чадаананың кырганнар болгаш инвалидтер бажың-интернадынга хлебти — 32400 рубльге; 5.2. Чадаананың кырганнар болгаш инвалидтер бажың-интернадынга сүт продукциязын — 38960 рубльге; 5.3. Чадаананың кырганнар болгаш инвалидтер бажың-интернадынга эът — 82000 рубльге; 5.4. Чадаананың кырганнар болгаш инвалидтер бажың-интернадынга өске-даа продуктуларны — 171374 рубльге; 8.1. Чадаана хоорайның №6 ПУ-га хлебти — 38880 рубльге; 8.2. Чадаана хоорайның №6 ПУ-га эътти — 160450 рубльге; 8.3. Чадаана хоорайның №6 ПУ-га эътти — 160450 рубльге; 8.4. Чадаана хоорайның №6 ПУ-га өске-даа продуктуларны — 152574 рубльге — Ю.В.Монгуштуң хуу бүдүрүлгези; 11.2 Тээлиниң №13 ПУ-га продуктуларны — 139189,8 рубльге — Х.Ч.Хомушкунуң хуу бүдүрүлгези.

Комиссияның хуралы 2006 чылдың апрель 14-те 14 шак 15 минута турда доозулган.

Хуралга олуршкан шупту комиссия кежигүннери, күрүне чагыкчыларының болгаш төлөттүрген органның төлээлери протоколга атты салган.

### «Тывасвьязынформ» ААН-ниң ачы-дузазының хереглекчилери, Тыва Республиканың хүндүлүг чурттакчылары болгаш аалчылары!

2006 чылдың май 1-ден эгелээш харылзаа ачы-дузазының тарифтери өскөрүлүп, Силерге «Тывасвьязынформ» ААН дыңнадып тур. Тус черниң телефон харылзаазының болгаш хоорайлар аразының база зона иштинин телефон харылзаазының ачы-дузазының тарифтериниң преискурантызындан ушта бижилгези.

1. Тус черниң телефон харылзаазының ачы-дуза тарифтериниң преискурантызындан ушта бижилге

1. Тус черниң телефон харылзаазының ачы-дузазының тарифтери

Ачы-дузаның ады	Төлээриниң хемчээли рубль, көп.	
	Чурттакчы чонга	Организацияларга

#### 1. Телефон четкилеринче кирерин хандыраары

1. Телефон харылзаазының фиксировалдыг четкизинден абонент шугумунуң (дузактыг шугум азы радио-шугум) хевиринден хамаарылга чокка тус черниң телефон четкизинге кирерин хандыраары		
1.1	Дөмейлешкек коммутация дериг-херекселин ажыглаары	3000 6000
1.2	Саннарлыг коммутация дериг-херекселин ажыглаары	4000 8000
	Телефончуткан бажыңның дузак шугумунуң талазы-биле (сугда кабельдин 40 метринге чедир, агаар-биле кириринге 50 метр чедир) тус черниң телефон харылзаазынга кирерин хандыраары	Айның абонент төлевириниң хемчээлинге
	Чурттакчылыг суурнуң кыдыында турар, хуузуңда ажыглап турар кол абонент тургузулгаларын телефон харылзаазының фиксировалдыг четкизинге (ажыглакчыга) абонентини тус черниң телефонунга кожарын хандыраары	180 255

#### Телефон харылзаазының хоорайлар аразында ачы-дуза тарифтери Ачы-дузаның хевирлери

№ чүүлү	№ позициясы	Харылзааның автоматтыг аргазы-биле зонаның иштики каналдарына хоорайлар аразының телефонун кожарын хандыраары	Шупту хереглекчилерге	
			Минута бүрүзүнге тариф рубль, көп	
1.		Неделяның ажыл хүннеринде 8.00 шактан 24 шакка чедир зонаның хемчээлинге тарифтер		
1.1.		100 км	2-20	
		101-ден 600 км	4,05	
		601-ден 1200 км	4-90	
		1201-ден 3000 км	6-30	
		3001-ден 5000 км	7-20	
1.2.		1.1 чүүлде айтылган тарифтер бадырып турар коэффициентини неделяның хүннеринге болгаш шактарына ажыглаанының талазы-биле аңгыланып турар		
2.		Телефонистиниң дузазы-биле хоорайлар аразында телефонну кожарын хандыраарын бедидип турар коэффициентиниң 2-ниң 1.1 болгаш 1.2 чүүлдериниң тарифтери-биле төлээр.		

Тайыпбыр алып талазы-биле бо телефон-биле харылзаажыр: 1-16-15.

### Алдар-аттыг мөгелерге тураскааткан маргылдаа

Күш-ажылдың болгаш частың кайгамчыктыг байырлалы Май 1-де Сүт-Хөл кожуунун алдар-аттыг мөгелеринге тураскааткан тыва хүрешке аныяк болгаш улуг мөгелерниң чаңчыл болган маргылдаазы кожуун төвү Суг-Аксы суурнун К.К.Ондар аттыг стадионунга болур.

#### ПРОГРАММАДА

Апрель 30-де 11 шакта

1. Аът чарыжы, улуг-биче чоруктуг болгаш маңнаар аъттар.

Май 1-де

1. Мөге Сарыглар Семис-оолдун 80 харлаанынга тураскааткан 18 харга чедир аныяк мөгелерниң хүрежи.

Эгелээри 10.00 шакта.

2. Улуг мөгелерге болгаш алдар-аттыг мөгелерге тураскааткан чаңчыл болган республика чергелиг тыва хүреш маргылдаазында республиканың аныяк болгаш улуг мөгелерин база аът чарыжының болгаш тыва хүрештин деткичилерин чалап тур бис.

Эгелээри: 14.00 шакта.

Оргкомитет.

### «ЭХНАТОН»

Дээди сорттуң алтай далганын шоодайда — 410 рубль; 1-ги сорттуун — 360, 2-ги сорттуун — 260 рубльге садып турар бис; Минусинск далганын ГОСТ 1-ги сортту — шоодайда 330 рубль, ТУ 1-ги сортту — шоодайда 320 рубль, дээди сорттуун — 300 рубльге (10 ажыг шоодайны садып алыр болза, бир шоодайдан чиигелде — 10 рубль); чарба — шоодайда 80 рубль; дробленка — шоодайда 180 рубль; дээди сорттуң алтай макароннары — 13,50 рубль (10 шоодайдан хейнү алыр болза, килограммдан 50 көп. чиигелделиг); чигир шоодайда — 1050 рубль; крупалар — (килограммда — рис — 18 рубль, гречка — 17,5, тарак — 12, горох — 7,50, көже — 8, манка — 9,50, овсянка — 9, тарак — 7 рубль); 29 рубльден өрү өртектег хендир үстери; консервалар: 14 рубльден өрү өртектег щи, борщ, солянка, рассольник; компоттар, томат пастазын, сүт, ногаан горошекти садып турар бис. Калбак ногаан шай база бар, өртээ — 150 рубль. Он чуурганың өртээ бисте 23 рубль. Шоколадтарның, карамель, конфеталарның ассорти-ментизи элбек. Печенье — 27 рубль. Крекер — 28 рубль. Бистиң адресивис: Загородный пер., 19 "а", бааза "Эхнатон", склад 3 ("Обувь" баазының чанында), тел.: 5-38-40.

Тес-Хем кожуунун Берт-Даг ортумак школазының Яков Алексеевич КАЛДАНГА 2002 чылдың июнь 11-де тывысканы А сериялыг 8422126 дугаарлыг аттестадының читкенин барымдаалап, ону күш чок деп санаар.

### «ШЫН» СОЛУННУ ДАМЧЫШТЫР

Бистиң ававыс Лариса Сергеевна ШОЙДУПТУ сөөлгү орукче үдээринге моральдыг болгаш материалдыг дузаны чедирген сумувустун бүгү чонунга, Кызылдың школа-интернадының, Нарын суму чагыргазының, Нарын ортумак школазының, Эрзин кожуунун өөредилге килдизиниң, Эрзин, Бай-Даг, Кызыл-Сылдыс, Мөрен, Качык школаларының коллективтеринге, ырак-чооктан келген төрелдеривиске, кудаларывыска, ававыстың эштеринге, өөредип чораан өөреникчилеринге, кожаларывыска, чаңгыскласчы эштеривиске болгаш өске-даа келген эш-өөрүвүске четтиргенивисти сеткиливис ханызындан илередип тур бис.

Уруглары, күдээлери, кенни.

**ШЫН**

e-mail: shyn@tuva.ru Индекс 667000. Кызыл хоорай, Красноармейская, 100.

ТУРГУЗУКЧУЗУ: Тыва Республиканың Чазаа. Кол редактор Артур ХЕРТЕК.

#### РЕДАКЦИЯНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ:

Кол редактор — 1-01-35, кол редакторнун оралакчызы — 1-19-87, 1-40-77, тел/факс (394-22) 1-17-94, бухгалтерия — 1-17-91.

КИЛДИСТЕР: ниитилел-политиктиг килдис — 1-18-10, культура, өөредилге — 1-03-88, чагаа — 1-03-87, көдээ ажыл-агый, үлетпүр килдистер — 1-17-09.

Солун келбейн барганда, 3-14-94 телефонче долгаар.

Неделяда үш катап үнер. Хемчээли парлаан 2 ама.

Тираж 9407. Чагыг 43.

АГАР САНЫВЫС: № 40703810400000010000 Б ОАО Банк "Тувакредит", Кызыл ИНН — 1701008465; корр сч 3010181060000000729 БИК 049304729.

Россия Федерациязының Парлалга, телерадио-дамчыдылга болгаш массалыг коммуникациялар херектериниң талазы-биле яамызының Ортаакы Сибирьде регионнар аразының девискээр эргелели «Шын» солунну 2004 чылдың май 14-те эде бүртүккэн.

Херечилелдин дугаары — ПИ № 16-0510. Индекс 10002, 10003.

ТР-ниң Парлалга болгаш массалыг коммуникациялар талазы-биле агентилелиниң типографиязынга парлаан (Кызыл, Шетинкин-Кравченко, 1).

Солунда парлаттыг материалдарның авторларының бодалдары редакцияның туружу-биле дүүшпейн барып болур. Айтылган саннары болгаш өске-даа фактылары, дыңнадылгалары дээш авторлар боттары харылаар.